

Голові разової спеціалізованої вченої ради
ID 35.735.029 Національної академії сухопутних
військ імені гетьмана Петра Сагайдачного,
доктору історичних наук, професору
вул. Героїв Майдану, 32, м. Львів-26, 79026

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертацію ад'юнкта штатного науково-організаційного відділу

Долганової Маріанни Володимирівни

“Історичний досвід створення та функціонування інституту військових
капеланів у постсоціалістичних країнах (90-ті роки XX – початок XXI
століття)”, подану на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності
032- Історія та археологія

Актуальність теми дисертації.

У сучасних умовах, коли Україна активно розвиває інститут капеланства у
військовій сфері, досвід постсоціалістичних країн має стати важливим
орієнтиром для формування ефективної системи підтримки
військовослужбовців. Українські душпастирі які є офіційною частиною
Збройних Сил України, виконують важливу роль у підтримці морально-
психологічного стану армії, надаючи духовну підтримку та консультування, а
також допомагаючи у вирішенні емоційних і соціальних проблем, з якими
стикаються військовослужбовці.

На цьому шляху досвід постсоціалістичних країн, де капеланська служба
має значний вплив на військову культуру, може слугувати цінним прикладом
для українських капеланів. Аналіз діяльності капеланів постсоціалістичних
країн дозволить українським військовим священикам зрозуміти ключові
аспекти цієї служби, такі як навчання, підготовка, взаємодія з військовим
командуванням та впровадження етичних норм. Це, в свою чергу, допоможе
адаптувати найкращі практики до українських реалій, з огляду на стратегічний

курс країни на вступ до НАТО та інтеграцію в європейські структури безпеки. Успішна реалізація таких ініціатив може суттєво підвищити ефективність капеланської служби в Україні. Тема дисертаційного дослідження є актуальною для сьогоденної історії Збройних Сил України.

Зв'язок роботи з державними програмами. Дисертаційне дослідження М. В. Долганової виконане в рамках науково-дослідної роботи: «Взаємодія збройних сил і громадянського суспільства в умовах сучасних війн та збройних конфліктів» (шифр “Суспільство”, номер державної реєстрації 0123U102207) на замовлення Генерального штабу ЗС України та командування Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного.

Особистий внесок здобувача. Представлена дисертація є самостійно виконаною науковою працею. Усі наведені наукові положення, висновки, аргументи новизни належать автору дисертації. З наукових праць виконаних та опублікованих у співавторстві, у дисертації використані лише ті ідеї та положення, які належать автору дисертації.

Достовірність та обґрунтованість отриманих результатів та запропонованих автором рішень, висновків, рекомендацій не викликає заперечень.

Наукові положення і висновки дисертації належним чином обґрунтовані. Аналіз тексту дисертації та змісту публікацій здобувача це підтверджують.

Достовірність сформульованих у дисертації положень обумовлена поставленою метою та визначеними завданнями дослідження.

Ступінь новизни основних результатів дисертації досить суттєва у порівнянні з відомими дослідженнями аналогічного характеру. У процесі виконання дисертаційного дослідження здобувачка обґрунтувала низку позицій, що містять наукову новизну. Авторка проаналізувала історичний досвід роботи військового капеланства у постсоціалістичних країнах, його роль у забезпеченні належного рівня духовності військовослужбовців у мирний час, у миротворчих операціях та збройних конфліктах сучасності.

Дисертаційне дослідження має вагому наукову значимість і практичну спрямованість представленої праці у вирішенні важливого питання у сфері національної безпеки і оборони – морально-психологічного забезпечення Збройних Сил України. Цінним є проведення і використання методу “Усної історії”, які підтверджують висновки дисертантки.

Повнота викладених основних результатів дисертації у наукових публікаціях. Основні положення та висновки дисертаційної роботи відображено у наукових публікаціях, які належать М. В. Долгановій. Варто звернути увагу на чисельність виступів і публікацій матеріалів Міжнародних і Всеукраїнських наукових конференцій (десять).

Наукове значення та практична цінність роботи полягає у тому, що результати дослідження поглиблюють знання з історії військового капеланства. Результати дослідження можуть бути впроваджені у діяльність державних установ, використані у вищій військовій школі.

Оцінка змісту, завершеності та оформлення дисертації. Представлена робота за структурою, мовою та стилем викладення відповідає усім вимогам, які висуваються до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 032 – історія та археологія.

У вступі чітко сформульовані мета, завдання та обґрунтована структура дослідження.

У першій главі аналізується вітчизняна та закордонна історіографія душпастирства Польщі, Румунії, Угорщини, Словаччини, Чехії, Латвії, Литви та Азербайджану. У дослідженні уведено джерела, які стосуються нормативно-правової бази вищезазначених країн, що вперше використовується в українській історіографії.

Дослідження охоплює період з 1991 року по 2023 рік. Перша дата зрозуміла – крах комуністичної системи, друга дата – переддень повномасштабного вторгнення російських агресорів в Україну, початок великої війни на Сході Європи. Важливого значення має інша дата – 30 листопада 2021 року Президентом України був підписаний “Закон про військове

капеланство”, що стало певним проривом в історії військового капеланства ЗС України.

У другому розділі аналізується історичний досвід функціонування інституту військових капеланів у країнах Центрально-Східної Європи. після краху комуністичної системи. Слід відзначити поглиблений аналіз становлення та формування нормативно-правових засад капеланства. Цінним є досвід країн НАТО, куди тримає курс і Україна.

У третьому розділі «Особливості становлення і діяльності військового капеланства у пострадянських країнах» з метою визначення основних і нових підходів до душпастирської роботи здійснено аналіз особливостей відродження релігійних практик та інституцій у пострадянських країнах.

У четвертій главі вивчається історія створення, функціонування та розвитку капеланства у ЗС України. Автор кваліфіковано вивчила історію становлення та розвитку нормативно-правової бази капеланського руху з часів відновлення незалежності України і до сьогодення. Авторка дослідження підкреслює, що практична реалізація структури капеланства у ЗС України почалась саме із початком російської агресії проти України у 2014 році. Ми пам’ятаємо, як капелани Майдану після Революції Гідності рушили на Схід, щоб разом із тисячами добровольцями захистити українські землі від ворога.

Дисертація М. В. Долганової завершується чіткими висновками, з якими ми повністю погоджуємося.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації. У дисертації варто було би висвітити роль капеланів у роботі військових госпіталів, дати рекомендації щодо налагодження їхнього співробітництва з численними волонтерськими міжнародними і вітчизняними організаціями. Вважаємо, що душпастирська опіка мала би сприяти адаптації поранених військових у мирне, післявоєнне життя.

Поряд з тим висловлені зауваження не мають негативного впливу на загальну позитивну оцінку теоретичного рівня та практичної значимості представленого дисертаційного дослідження М. В. Долганової.

Висновок.

Тема дисертації повністю відповідає спеціальності 032 – Історія та археологія. Дослідження є особистою авторською роботою, цілісною і завершеною згідно з поставленою метою та визначеними завданнями.

Рекомендую дисертаційну роботу Долганової Маріанни Володимирівни “Історичний досвід створення та функціонування інституту військових капеланів у постсоціалістичних країнах (90-ті роки XX – початок XXI століття)” до захисту у відповідній спеціалізованій вченій раді щодо здобуття наукового ступеню доктора філософії за спеціальністю 032– Історія та археологія.

Рецензент,

Начальник науково-дослідного відділу (механізованих і танкових військ)
Наукового центру Сухопутних військ Національної академії сухопутних військ
імені гетьмана Петра Сагайдачного, доктор філософії
підполковник

Олександр ТОМЧУК

“26” 06 2025

Особистий підпис рецензента,

доктора філософії, підполковника Томчука Олександра Анатолійовича
засвідчую.

Заступник Начальника національної академії сухопутних військ імені гетьмана
Петра Сагайдачного з наукової роботи,
доктор технічних наук, професор

полковник

Володимир ГРАБЧАК

“26” 06 2025

